

**ТВОРЧЕСТВО М. Ю. ЛЕР-
МОНТОВА: МОТИВЫ, ТЕМЫ,
ПЕРЕВОДЫ (Tvorčestvo M. Ju.
Lermontova: motivy, temy, perevody).**

Ur. Natalia Kaloh Vid. Maribor:
Mednarodna založba Oddelka za
slovanske jezike in književnosti,
Filozofska fakulteta, 2015.
(Mednarodna knjižna zbirka Zora,
107). 229 str.

Monografija *Tvorčestvo M. Ju. Lermontova: Motivy, темы, переводы*, ki je maja 2015 izšla pri Mednarodni knjižni zbirki Zora, vsebuje prispevke ruskih, slovenskih, hrvaških, srbskih in čeških znanstvenikov, ki osvetljujejo vlogo in pomen ustvarjalnosti velikega ruskega pesnika, pisatelja in dramatika M. J. Lermontova v sodobnem ruskem in evropskem prostoru.

Razprave, predstavljene v monografiji, nazorno pričajo o velikem zanimanju za tega znamenitega ruskega romantika s tragično življenjsko zgodbo, ki je zaznamoval celotno obdobje ruske romantike in pomembno vplival na nadaljnji razvoj ruske književnosti. Nastanek te monografije v evropskem prostoru ima poseben simboličen pomen, saj je literarni opus Lermontova tesno povezan ne samo z ruskim, temveč tudi z evropskim diskurzom, predvsem z zahodnoevropskimi romantiki, in sicer preko prevodov, aluzij, sklicevanj ter vzpostavljanja podobnih tematskih vzlišč. Ob literarnih temah, posvečenih še ne dovolj raziskanim dimenzijam Lermontovove proze in dramatike, kot so topografske dimenzije v romanu *Junak našega časa*, analiza z vidika pravoslavne aksiologije, primerjava Lermontovih ženskih likov z liki Odojevskega ter sodobne uprizoritve Lermontovove najbolj znane drame *Maškarada*, razprave v monografiji zajemajo tudi številna

nova spoznanja o tradiciji prevajanja Lermontova v evropske jezike in stiku literarne ustvarjalnosti Lermontova z drugimi interdisciplinarnimi oblikami umetnosti, kot so film, slike in ilustracije. Na vseh naštetih področjih monografija prinaša nove in za literarno vedo zanimive rezultate.

V prvem delu monografije so zbrani kritično-analitični prispevki, ki obravnavajo prevajanje ustvarjalnosti Lermontova v češkem, hrvaškem, nemškem in slovenskem medkulturnem prostoru ter odpirajo neizogibna vprašanja o nujnosti posodobitve prevodov.

Razpravo odpira prispevek TATJANE JURČENKO (namestnice direktorja Državnega muzeja M. J. Lermontova, Piatigorsk), ki se osredinja na manj znani prevod Lermontovove pesmi *Выхожу один я на дорогу* v nemščino izpod peresa Zigfirida von Fegesaka. Prispevek predstavlja najpomembnejše podatke o življenju in ustvarjalnosti tega nemškega pisatelja in prevajalca. Ob tem je posebna pozornost namenjena dejstvu, da je Fegezak bival v kraju Piatigorsk, kjer je obiskal muzej Domik Lermontova, ter zgodovini prevoda in kasnejše rabe ene najznamenitejših pesmi Lermontova.

Razprava MARKA JESENŠKA (Univerza v Mariboru) zajema primerjalno analizo slovenskih prevodov ene Lermontovovih najbolj znanih pesmi *Jadro* v slovenščino, ki so jih prispevali Kette, Mencinger, Župančič, Klopčič in Baebler. Analiza obsega zunanjo in notranjo zgradbo pesmi, izrabo pesniških figur, besednih zvez in besedja ter kaže na zanimive prevajalske odtente pri prepešnjevanju treh temeljnih nasprotij v *Jadru* (vihar : mir, notranjost : zunanost, tujina : dom). Avtor prispevka sklepa, da so slovenski prevajalci uspešno, vendar vsak na drugačen način, prenesli v

svoje prevode ruske antiteze, okrasne pridevke, primere, retorična vprašanja, vzklke in posebitve iz Lermontova ter slovenskim bralcem uspešno posredovali romantično sporočilo *Jadra*.

Na podobno tematiko se navezuje tudi prispevek BLAŽA PODLESNIKA (Univerza v Ljubljani), ki se osredotoči na prevajalske težave, ki nastajajo pri prevajanju Lermontovih »junker-skih« pesmi. V svoji razpravi analizira prevajalske rešitve Antona Zebre pri prevajanju pesnitve *Špital*, ki ponujajo izhodišče za premislek o dveh sklopih vprašanj o sodobnem prevajanju verzne klasike. Prvi sklop je posvečen vprašanju vloge verza v sodobnih prevodih več kot stoletje starih del, drugi pa problemom prevajanja del, ki so na eni strani vpeta v okvir tradicionalne visoke poezije, a se hkrati zavestno poigravajo s temi mejami ter jih na različne načine prečijo.

ŽELJKA ČELIČ in KRISITAN LEWIS (Univerza v Zagrebu) sta pripravila izčrpno lingvistično-kulturološko analizo prevodov romana *Junak našega časa* v hrvaščino. Ob primerjavi prevodov M. Bogdanoviča (1918, 1947) in Z. Crnkoviča (1974, 2012) avtorja določita stopnjo ekvivalentnosti prevodov, ustreznost in funkcionalnost ter jezikovno vrednost. Rezultati njune analize razkrivajo potrebo po posodobljenih prevodih *Junaka našega časa* v hrvaščino.

Razprava IVA POSPIŠILA (Masarykova univerza) odkriva novo poglavje v zgodovini prevajanja Lermontova v češčino, in sicer s svojim prispevkom o prevodih mladega češkega prevajalca Jakuba Kostelnika (M. J. Lermontov: *Kříž na skále*, Крест на скале, 2008). Obenem primerja prevode del Lermontova s prevodi pesmi Zinaide Gippius, ki jih je prav tako naredil Kostelnik, ter

z lastnimi avtorskimi pesmimi prevajalca in pesnika.

Temo percepcije Lermontova na češkem nadaljuje razprava ALENKE JENSTERLE DOLEŽAL (Karlova univerza v Pragi), ki obravnava zgodovino prevajanja Lermontova v češčino, ki se je začela že v obdobju romantike, potem pa je zaradi političnih okoliščin nekaj let zastala. Po mnenju avtorice so najboljši prevodi nastajali na prelomu stoletja, pomembno obdobje za prevajalske dosežke pa je pomenila stoletnica Lermontove smrti – čas pred drugo svetovno vojno in takoj po njej.

Sledi prispevek študentk drugostopenjskega programa Prevajanje in tolmačenje MOJCE KOLAR, PIE POGORELC in TADEJE TEMENT (Univerza v Mariboru) o prevajalskih izzivih, s katerimi so se soočile same pri prevajanju kulturno specifičnih prvin v prvem delu romana *Junak našega časa*, ki nosi naslov *Bela* in za katerega je značilen preplet ruske, kavkaške in turške kulture. Razprava zajema pomen kulture pri literarnem prevajanju in najpogosteje uporabljene strategije za prevajanje kulturno specifičnih prvin.

Na podobno tematiko soočanja s prevajalskimi težavami se navezuje tudi naslednja razprava študentk drugostopenjskega programa Prevajanje in tolmačenje NINE ŠIMANOVIČ in ANE MARIČ (Univerza v Mariboru), v kateri predstavita in analizirata prevajalske izzive pesniškega prevajanja, s katerimi sta se sami soočili pri prevajanju daljšega odlomka pesnitve *Demon*.

V drugem delu monografije so zbrani prispevki, posvečeni literarni analizi še ne dovolj raziskanih tematskih vzlišč v Lermontovovi ustvarjalnosti.

Ta del odpira raziskava JASMINE VOJVODIČ (Univerza v Mariboru), ki obravnava mejna prostranstva v romanu

Junak našega časa ter se ob tem opira na topografijo, predstavljeno v romanu. V razpravah o romanu *Junak našega časa* in naslovnem junaku Pečorinu so strokovnjaki namreč večkrat opozarjali na nasprotja, na motiva »burje« in »pokoja«, upora in pokore. Kot ponazorilo navajajo nasprotne pomenske enote/pare, ki jih je Lermontov uvedel tako v prozi kot tudi v pesništvu, npr. dobro in zlo, nebo in zemlja, spodaj in zgoraj, pesnik in množica, Vzhod in Zahod.

MIHA JAVORNIK (Univerza v Ljubljani) vzpostavi vzporednice med Lermontovovo življenjsko zgodbo ter poetološkimi značilnostmi njegovega ustvarjanja. Razmislek prinaša tezo, da se je pesnik premaknil od abstraktno romantičnega klišeja o ambivalentni demoničnosti k predstavi o tem, da svetu vlada zlo, ki človeka samega spreminja v demonično bitje, ko se proti njemu bori za svoj obstoj. V razmišljanju se avtor približa misli, da je Lermontov v pesmih, dramatik in prozi vseskozi ubesedoval samega sebe kot demona.

Prispevek NATALIJE VIDMAROVIČ in LIUDMILE GRIGORJEVNE DOROFEEVE (Univerza v Zagrebu) se osredotoči na analizo drame *Maškarada* z vidika pravoslavne aksiologije, kar omogoča razkritje njenega duhovnega pomena – apostazije kot stanja sveta, ki se ravna v skladu s pravili maškarade. Avtorici svoja razmišljanja postavit v pravoslavni kontekst, ki je pomemben tudi za ustvarjalnost Lermontova, je zemeljski svet, predstavljen kot nebeška ikona, človek, ki ima v sebi neuničljivo božansko podobo, pa prevzame vlogo ikone Prve podobe.

Podobno tematiko nadaljuje tudi razprava KATJE BAKIJE (Univerza v Dubrovniku), ki se osredinja na premiero drame *Maškarada* na odru HNK na Reki v režiji slovenskega režiserja Vita

Tauferja ter osvetljuje vlogo, pomen in interpretacijo klasičnih dramskih del v kontekstu sodobnega gledališča.

Sledi razprava ANNE JAKOVljevič RADUNOVIČ (Univerza v Beogradu), ki odpira številna zanimiva vprašanja ob primerjavi strukture cikla, sistema podob in motivov v delih M. Lermontova, ki so posvečena V. A. Lopuhini s strukturo, podobami in motivi cikla *Domači pogovori* V. F. Odoevskega. Avtorica namenja še posebno pozornost temam ženske emancipacije, poroke zaradi denarja in podrejenemu položaju ženske v družini.

V tretjem sklopu monografije so zbrane interdisciplinarne razprave, ki ustvarjalnost Lermontova navežejo tudi na druge neliterarne diskurze, predvsem na likovno in filmsko umetnost.

Ta tematski sklop odpira razprava IVANE PERUŠKO (Univerza v Zagrebu), v kateri se avtorica posveti poglobljeni semiotični analizi kinematografske dediščine enega najbolj kontroverznih junakov ruske književnosti XIX. stoletja, Pečorina, ki jo avtorica vidi v upodabljanju naslovnega junaka filma *Brat* (1997) A. Balabanova. V prispevku vzpostavi jasne vzporednice med likom Pečorina, ki je posebej tragičnost postdekabristke generacije 30. let, ter Danilom Bagrovim, ki po njenem mnenju posebej postsovjetski čas 90. let 20. stoletja.

Sledi članek IRINE ANTANASEJIVIČ (Univerza v Beogradu), ki na kratko obravnava zgodovino pojava, kakršen je ruski slikani roman v letih okoli 1930 v Jugoslaviji, kot primer pa navaja stripe iz revije *Mikievo carstvo* k delu M. J. Lermontova *Junak našega časa*.

V sklepnem delu monografije je predstavljena razprava NATALIE KALOHOVIČ (Univerza v Mariboru), ki primerja po učinku na gledalca in bralca

najmočnejše podobe demona v ruski književnosti in kulturi – pesnitev M. Lermontova *Demon* ter ilustracije M. Vrubla k pesnitvi. Avtorica sklepa, da je Vrubel, medtem ko je prenašal besedilo v vizualno podobo, nedvomno delil naklonjenost Lermontova do svojega junaka in občudoval njegovo večplastno podobo. Analiza se osredotoča na primerjavo pesnikove in ilustratorjeve osebne interpretacije *Demona*.

Natalia Kaloh Vid

*Filozofska fakulteta v Mariboru,
natalia.vid@siol.net*

**SANJE: IZBRANO DELO
LERMONTOVA. Ur. Kristina
Kočan in Natalia Kaloh Vid.**

Maribor: Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta, 2015. (Mednarodna knjižna zbirka Zora, 104). 263 str.

Dvojezična monografija *Sanje: Izbrano delo Lermontova*, ki je marca 2015 izšla pri Mednarodni knjižni zbirki Zora, predstavlja zbirko prevodov izbranih del ene osrednjih figur ruske romantike Mihaila Lermontova, ki je v svojem žal prekratkem življenju ustvaril obsežen opus. Napisal je več kot štiristo pesmi, trideset daljših pesnitev, šest dram in tri romane in je zaznamoval pomembno obdobje ruske kulture, ki je še dandanes imenovano *zlata era*.

Zamisli za monografijo se je porodila v okviru projekta *Meseci ustvarjalnosti Mihaila Lermontova na univerzah v Sloveniji*, ki so ga ob 200. obletnici rojstva Lermontova pripravili na Oddelku

za prevodoslovje Filozofske fakultete Univerze v Mariboru v sodelovanju z direktorjem Ruskega centra v Mariboru, gospodom Igorjem Romanovom. V monografiji so zbrani prevodi študentov Oddelka za prevodoslovje, in sicer smeri Medjezikovne študije – angleščina prve stopnje ter Prevajanje in tolmačenje druge stopnje, ki so se pod vodstvom mentorice Kristine Kočan Šalamon in Natalie Kaloh Vid lotili zahtevne naloge prevajanja poezije in proze enega najpomembnejših ruskih pesnikov.

Ideja za monografijo je nastala ob razmišljanju, kako bi študentom omogočili ne samo spoznavanje življenja in dela velikega ruskega romantika, temveč tudi preizkušanje v literarnem prevajanju, ki nedvomno predstavlja eno zahtevnejših oblik medjezikovnega prenosa. Prevajanje poleg dobrega občutka za jezik in ostalih splošnih strokovnih prevajalskih kompetenc zahteva tudi izjemno dovtornost za značilnosti tuje kulture, sposobnost vživljanja v pisateljev slog ter poustvarjanje besedila v ciljnem jeziku na način, da le-to ne izgubi temeljnih pesniških značilnosti.

Potrebno je omeniti, da so dela Lermontova prevedena v številne tuje jezike, tudi v slovenščino, zaradi česar avtorjevo delo dobro poznajo v številnih državah po svetu. Toda doprinos tovrstnih prevodov k slovenski prevodoslovni literaturi ni zanemarljiv. Čeprav je Lermontova v slovenščino prevajalo in prepesnjevalo veliko prevajalcev, med katerimi je morda najbolj znan Mile Klopčič, se prevodi že nekaj časa niso posodabljali. Posodobljeni prevodi Lermontova, zbrani v monografiji *Sanje: Izbrano delo Lermontova*, pa bodo morda dosegli tudi tiste bralce, ki še nikoli niso spoznali tega pomembnega predstavnika ruske romantike. Monografija je zanimivo branje ne le za poznavalce